

якого були досить широкими. Зважаючи на негативний досвід колишнього гетьманського управління, Конституція з метою уникнення можливості привласнення влади в державі детально виписує норми регулювання діяльності гетьмана, встановлюючи межі його повноважень.

Окрему увагу в Конституції було присвячено управлінню фінансовими справами. Обиралось у кожному полку по двоє присяжних скарбників, утворених спільною ухвалою двох суспільних станів: козаків і простого люду [2, с.34].

Також однією з гілок влади за Конституцією була судова. У разі, коли хтось із старшини, полковників, генеральних радників, знатних козаків або інших урядників чи рядових козаків скоїть злочин, який загрожує Гетьманській честі, то таких злочинців не карали одноособово. Було створено Генеральний Суд, який виносив рішення, «якому кожен мусить підкорятися як переможений законом» (VII) [1, с.28].

Отже, Конституція Пилипа Орлика 1710 року затверджувала демократичне державне управління, яке «вільним волевиявленням і голосуванням стосовно рівної, постійної і ніколи не порушеної форми влади і підкорення було ухвалено» [3, с.254]. Особливістю цієї форми правління було специфічне розмежування повноважень між окремими гілками влади, а також наявність механізму стримування і противаг.

1. Мироненко О. Історія конституції України. Київ, 1997. 60 с.
2. Полищук И. Основные идеи государственно-политического устройства в конституции Пилипа Орлика. Политология : учеб. пособие. Харьков, 2001. 245 с.
3. Шабловський А. Порівняння політичних систем України за Конституцією Пилипа Орлика та Конституцією УНР 1918 р. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Рівне, 2015. № 2. С. 254–257.
4. Страхов М. Конституція Пилипа Орлика 1710 року. Державне будівництво та місце самоврядування : зб. наук. праць присвячено Конституції гетьмана П. Орлика 1710 року. Харків : Наук.-досл. ін-та держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2006. Вип. 11. С. 10–17.

Єсипенко А. М.

*курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції*

Науковий керівник:

Догорученко К. О.

*старший викладач кафедри
теорії та історії держави та права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН ЗА КОНСТИТУЦІЯМИ УРСР 1937 ТА 1978 рр.

Конституція як основний Закон будь-якої держави відіграє важливу роль у її функціонуванні на всіх етапах розвитку. Актуальними наразі стають проблеми історії українського конституціоналізму, зокрема, проведення порівняльно-правового аналізу історичних документів з метою недопущення сьогоднішнього виникнення колізій у законодавстві держави.

Серед авторів, які здійснювали дослідження процесу становлення українського конституціоналізму, слід зазначити В. Гончаренка, Д. Журавльова, В. Єрмоліна, В. Калиновського, М. Шаповала, В. А. Яцюка та інші сучасних вітчизняних вчених.

Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки 1937 р. (далі – Конституція УРСР 1937 року) ухвалена Надзвичайним XIV Українським з'їздом. Вона закріпила свободу слова, преси, зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Ці права можна було здійснити виключно в інтересах трудящих, з метою укріплення соціалістичного ладу, що дозволяло переслідувати будь-кого, звинувативши в нелояльності.

Конституція гарантувала свободу релігійних відправлень та антирелігійної пропаганди. Вперше свобода згадується лише в X розділі «Основні права й обов'язки громадян» у ст. 123: «З метою забезпечення за громадянами свободи совісті церкву в УРСР відокремлено від держави і школу від церкви. Свобода відправлення релігійних культів і свобода антирелігійної пропаганди визнається за всіма громадянами» [1, с. 76].

Крім того, в ст. 124 Конституції УРСР 1937 року закріплювалося: «Відповідно до інтересів трудящих і з метою зміцнення соціалістичного ладу громадянам УРСР гарантується законом: а) свобода слова, б) свобода друку, в) свобода зборів і мітингів, г) свобода вуличних походів і демонстрацій» [1, с. 77].

Особливістю Конституції 1937 р. є й те, що за цим документом не визна-

ється приватна власність, а лише суспільна, соціалістична власність. Разом з тим у Конституції 1937 р. зовсім не зазначається про свободу пересування та вільний вибір місця проживання, про вільний розвиток особистості.

А. Слюсаренко підкреслює, що в центрі уваги всієї Конституції УРСР 1937 р. є суспільний устрій, тобто питання економічної та політичної основи, а також класової структури суспільства, оскільки вони визначають природу державної влади [1, с. 78].

На зміну Конституції УРСР 1937 р. було прийнято Конституцію України 1978 р. (далі – Конституція України 1978 р.), яка підтвердила формальну приналежність влади українському народу [3, с. 24].

Конституція розширювала компетенцію органів Радянського Союзу й тим самим унеможлиблювала здійснення державного суверенітету України. Рада Міністрів УРСР виступала у ролі уряду [1, с. 75]. Так само, як у всіх попередніх конституціях, в останній обсяг свободи був не досить широким.

Так, у ст. 9 Конституції України 1978 року йдеться про одну з форм прояву свободи, а саме про свободу слова. Глава 6 закріплює перелік не тільки прав та обов'язків, а й свобод.

Зокрема, ст. 37 декларує, що громадяни України мають усю повноту соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод.

У ст. 45 Конституції України 1978 року зазначено, що громадянам України гарантується свобода наукової, технічної і художньої творчості.

Досить цікавим є виклад ст. 48 Конституції України 1978 року: «Відповідно до інтересів народу і з метою зміцнення та розвитку конституційного ладу громадянам України гарантуються свободи: слова, друку, зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Здійснення цих політичних свобод забезпечується наданням трудящим та їх організаціям громадських будинків, вулиць і площ, широким розповсюдженням інформації, можливістю використання преси, телебачення і радіо» [3, с. 204].

Основний Закон 1978 р. закріплював принцип демократичного централізму, за яким керівництво комуністичної партії поєднувалося з творчою ініціативою мас. Формально Конституція містила гарантії прав і свобод, закріплювала принцип соціалістичної законності, проте зовсім ігнорувала етнокультурну, історичну і політичну самобутність Української держави, волелюбність українського народу, його прагнення до незалежності та свободи [2, с. 19].

Отже, проаналізувавши конституційні документи українського державотворення радянських часів, можна дійти висновку, що Конституції Радянської України перш за все були політичними документами, спрямованими на задоволення інтересів правлячої партії, а потім уже інтересів кожного громадянина. Аналіз Конституцій радянського періоду надає змогу прослідкувати не лише розвиток конституційного права взагалі, а й тенденції закріплення та розвитку свободи в Україні.

Адже саме характеристика спрямованості конституційних актів, їхніх

основних цінностей та пріоритетів надає змогу зробити висновок, що хоча свобода й була прописана в Основних Законах періоду Радянського Союзу, але її реалізація фактично була неможливою.

1. Гончаренко В. Конституція Української РСР 1937 р. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 2. С. 75–83.

2. Історія українського конституціоналізму (в документах) : матер. до Міжнародного юридичного форуму «Нова Конституція України – шлях до утвердження української державності» (Україна, Богородчанський р-н Івано-Франківської обл., 11–13 січня 1996 р.). Івано-Франківськ, 1996. С. 24 -32.

3. Конституція (Основний Закон) України (1978 р.). II Хрестоматія з історії держави права України. Том 2. Лютий. 1997 р. 800 с.

Коптєв О. С.

*курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції*

Науковий керівник:

Догорученко К. О.

*старший викладач кафедри
теорії та історії держави та права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКОНАХ ТА ПРОЕКТАХ КОНСТИТУЦІЙ УНР 1918 РОКУ

Ідеї українського державотворення 1918 року ось уже ціле століття є предметом численних політичних та наукових дискусій не тільки а вітчизняному, але і зарубіжному просторах. Проект програми національної розбудови України у 1918 році був нагальною вимогою часу та важливим підсумком політичної діяльності національної еліти, яка прагнула скористатися наслідками Жовтневого перевороту в Російській імперії задля нового самостійного державного курсу.

Курс на державотворення був нерозривно пов'язаний з Російською Демократичною Федеративною Республікою, оскільки більшість Центральної Ради і сам її очільник підтримували автономне майбутнє України у складі Росії. Однак через більшовицьку загрозу та посилення міжнародної напруги через зміни на політичній карті світу, виникла потреба у відособленні України від імперіального світу. Цей факт, безумовно, породжував необхідність у